

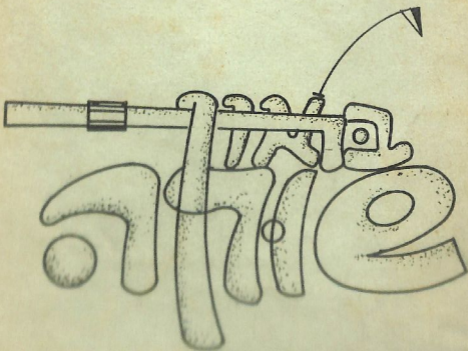
דניאל / יהושע

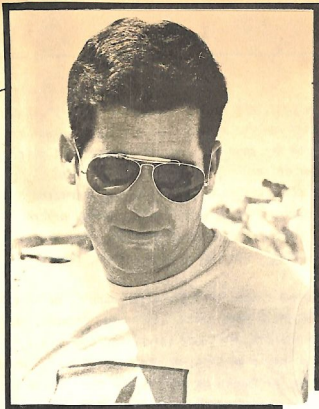
אורעתון

12 ספטמבר 1978

י' אלול תשל"ח

שוה לצוותו

הִזָּה לִי אָדָם וְאֵינְנוּ
הוּא נִקְבֵּר בְּשִׁבְלֵי עֲצוּבוֹ
וְאֵנְחָנוּ? "חַיִּים" שְׂכַמוֹנוּ
נִכְלָה אֶת נִכְכְּלֵי נִשְׁמָתוֹ.

אִם הוּא גַז בְּדִרְכֵי הַרוּחוֹת
אוּ נִקְבֵּר כְּמוֹ פֶלֶא הָאָדָם,
אֵיךְ יִרְגִּינוּ אוֹתָם לְבָבוֹת
שֶׁתְּחוּשׁוּ אֶת זְכַר הָדָם.

כִּי כּוֹסוֹ כֹּל חִיָּיו אֵז בְּאֶבֶן,
וְהִשְׁנֵשׁ מִקְפִּיא אֶת הָדָם,
אֵד הוּא לָנוּ הִזָּה מוֹץ מִתְּכֹר
וּמִיו בְּרֵ שֶׁצֶר וְהָדָם.

וְחִלָּם עַל חַיִּים שֶׁל אִיו קֵץ
וּבְאִיו לֹא כֹל חוֹשׁ הַבְּחִיָּה,
פִּי רָצָה הִיָּקוּם לְשַׁפֵּץ
אֵד תְּמִיד הוּא נִכְשֵׁל בְּכַחֲבִיָּה.

וְעַתָּה נִקְפְּאוּ עֵקְבוֹתָיו
וְדִרְכוֹ כִּקְטָפָה בְּאֵיבָה.
וּבְגוֹזוֹ שׁוֹלֵי אֶהְכֹתוּ
וְיִקְרִיִים בְּחֵלוֹ אֶהְזָבָה
וְאֵלֶּה דְרָכֵי הַשְּׂכוֹל.

ע ז י

קוים לדמותו

"ארונו של סא"ל יהושע בראון ז"ל נישא על ידי 6 סגני אלופים".
אחד מתוך 6 קצינים אלה הייתי אני, אך שלא כשאר החמישה, המשא שנשאתי היה כבד וגדול. שלא כשאר החמישה אשר נשאו בכאב וכדומה את ארונו של קצין בשריון, נשאתי אני את ארונו של חבר.

שעה ארוכה ישובים על גבי הרכב, רצות המחשבות ועולים הזכרונות. מסתכל אני עליהם, חבושים כומתות שחורות, כומתות שריון, שלפתע הופכות לסמל. צבען כהה כהרגשתי, וסמל השריון מעורר בי זכרונות, בלתי סדורות אך קשורות יחד על קצין שריון גאה, גאה במדיו, בחיל בו שרת, ובמקומו בחברה ובעם - בחייל.

שוקה מגיע לפנימייה הצבאית בחיפה, כקיץ 63, היישר מארה"כ, מלווה ע"י אביו, אז פיזית וכפי שלמדתי להכיר תמיד נפשית. לא הספיק להתאקלס, וכבר מטע רגלי ארוך, הקילומטרים מחארכים, שוקה חסר נסיון, חסר כושר גופני, מתקשה בהליכה, אחדים נופלים ועולים על הרכב, אך הוא מסרב "להשבר". המ"מ קושר חבל למותניו וגורר אותו, עד לנקודת הסיוט. שם אמר לי: "לעולם לא יצטרכו למשוך אותי, תמיד - רק בכוחות עצמי". וכך היה. שוקה גאה - אביו אורי, מקים הטיבה חדשה - 401, אני זוכה לראות את תג החטיבה שברוך ... ומולי משמר כבוד, חיילי הגדוד שלו על כתפם תג החטיבה, אותו התג. "סא"ל יהושע בראון ז"ל" מספידו מפקדו, אך אני זוכר את שוקה במקצועות ובצמ"פ, כולו התרגשות לפני מטווח התותחים, ומסלול הצוות. לבוש בסרבל באימונים ובחופשה, כומתה צרפתית לראשו וסמל שריון מוכסף - טנקיסט בנשמתו.

במלחמת ההחשה - שוקה סמ"פ בגדוד 9, ויוצא מדי בוקר לסיור פתיחת הציר הצפוני - "ציר סמפוי". הארטילריה ניתכת על הסיור ושוקה רגוע ושקט, ומקלע המפקד "מנג'ן" כל הדרך. באחד הסיורים - "הפתעה" טנק מצרי מתגלה, אחד תבוודדים בכל המלחמה, - שוקה לא יחמיץ את ההזדמנות - עמדת תצפית, עמדת אש - וטנק מצרי נדלק.

בחניון הלילה הוא מתוודה בפני - "בטנק אין סודות - הצוות רואה אם ברכיך רועדות". בטנק שלו - הצוות לא ראה מצב שכזה.
בגדוד 184 - כמ"פ טנקים - הוא משקיע את כל נשמתו באימון והכשרת חייליו... והיום מול קברו הרענן הם ניצבים כולם - מ"מים ונהגים, תותחנים ומכונאים, ומודים בפה מלא ובעינים לחות, על כך שלא חסך מהם שכתו והפכם ללוחמים - ובזכותו עברו את מלחמת יום הכיפורים, כטנקיסטים שאין טובים מהם.

שוקה משתחרר מהשרות - ויוצא ללימודים. מרחיב אופקים ודעה, אך נמצא יותר כסככות הימ"ח מאשר באולמות ההרצאות.
קורס המג"דים מתארח ביחידתי, שוקה חניך מן השורה. הוא מקבל תרגיל מטכם קשה ומורכב, ומגיע אלי על חשבון חופשתו להכיר וללמוד את פרטי המשימה והשטח.

התרגיל עצמו מבוצע בצורה מעולה, "הצגת תכלית" מושלמת. אחד הכלים שוגה ונמנע אסון. שוקה רואה עצמו כאחרי טעות - ופונה למפקד הקורס להעמידן לדין! האחרון שיתכחש לאחריותו של המפקד.

"קול-קדומים" קורא לו, והוא חוזר לשרות הקבע - כמג"ד 195, ותג החטיבה שוב מופיע בבית המשפחה.
 "המג"ד בכית - בחופשת שבת" - כך ידוע בגדוד, אך המג"ד לא בביתו נמצא - אלא בכית אחד החיילים - בעית סעד, הוא הבטיח לחייל, ולקיים - צריך. השריון היה חלק ממנו - חלק בלתי נפרד, היום השריון נפרד ממנו, ממפקד שלחם את מלחמות העם והארץ, ותרם לכיצורה.

לנו השאיר דוגמא ומרפת.

ט"ל - מיקי שחר

לאורי וחיה ידידים יקרים!

- במלאת שנה לאובדן הכן היקר!
 שנה של כל יום, של תחושת האיך...
 החלל שנפער וגדל, מתעמק וצולל אל הריק.
 והיום של היום, והיום של מחר,
 רק צבירה הם בכאב הצועק ואילם.
 כאב הצורב בחדרי לבככם
 והכל באחת -
 שוקה ...
 שנה ... כבר שנה? שוקה איננו?
 לו ידענו הדרך להקל מכאבכם,
 כי בה הלכנו.

אורי וחיה! כל שנותר לנו להציע הוא:
 ללכת אתכם, לזכור ולנצור זכר שוקה בנכם ...
 לכאוב אתכם חסרוננו ...
 בחברות ...
 בכנות ...
 בכל לב!

יורט ורד

בית הספר הריאלי העברי
ח פ ה

י"ט באלול תשל"ז
2.9.77

לכבוד
משפחת בר-און
מושב אורות

משפחת בר-און היקרה,

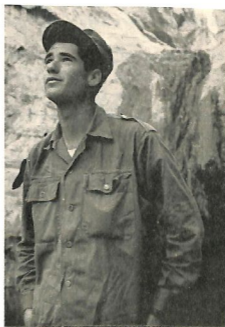
לצערי בשל לחץ העבודה הקשורה בפתחת שנת הלימודים החדשה,
נבצר ממני לבקר אצלכם בימי "השבועה", כפי שהיה ברצוני לעשות.

אין תמורה לאכדה הגדולה שאכדה לכם ולכולנו עם מותו הטראגי
של יהושע היקר ז"ל, ואין גם תנחומים עליה, אולם זכר אישיותו
הקורנת ומעשי גבורתו ישמרו בתוכם ובמוסד שלמדו בו לאורך ימים.

באהדה רבה,
שלכם,

(--)

י. שפירא
המנהל

26.8.77

לאורי שלום רב!

קראיתי היום בתדהמה ובצערו על מותו של שוקה.
 הכרותי הראשונה עם שוקה, הייתה ביום בו בא לבקר בבית החולים רמב"ם -
 ישר ממצרים.
 ראיתי את התרגשותך בפגישה ושמתתי בשמחתך.
 הייתי עם שוקה חרשים שלמים בקורס מג"דים בסתיו האחרון, התיידדנו
 מאוד, ראיתי את כל הטוב שבו ואת היכולת וההתלהבות העצומה לעשייה שהייתה
 טמונה בו.
 שוחחנו הרבה על נכונות לחתימת קבע נוספת ויחד אתו הייתי בשוחה עם
 הרמטכ"ל בה החליט שוקה סופית על חתימתו.
 שוקה הלך בדרך זו בלב שלט ובאמונה כי במקום זה, בצה"ל יוכל לתרום
 יותר מכל מקום אחר.
 על שכמותו נאמר "נופלים ההולכים ראשונה" אך היש בכך משום נחמה?
 אבלים באכלכם.

רותי ואילן אשל

19.9.77

למשפחת בר-און היקרים שלום רב!

מאז ביקורי אצלכם לא נותנים לי מנוחה ההרגשה והצורך להביא לידי ביטוי
 ולומר לכם מספר דברים הכרוכים ונגזרים ממה שעבר עליכם ואוכל אני חושב
 להכליל את עצמי ולומר עלינו.
 כשאני בא לשחזר את רצף ההיכרות שלי עם שוקה ז"ל אני חייב לציין שכסף
 הכל זאת הייתה תקופה קצרה.
 אולם בתקופה זאת הייתה אינטנסיביות מיוחדת בעיקר בגלל העובדה שההיכרות
 הייתה דרך מלחמה ובעיות כאלו שההכרות מעמיקה כפי שאיננה מעמיקה בעיתות
 רגילות.
 לא מהרגע הראשון נוצר בינינו קשר וגם בהמשך לא פעם היו לי קשיים עם שוקה
 ולא סתם, כפי הנראה שכפי שהיכוך חזק ורב בין שני חומרים קשים ומחוספסים
 כך היה בינינו, אולם לי אישית כפרספקטיבה של זמן כך היה טוב יותר מכיון
 ששוקה יחד עם מפקדים נוספים נכחו מבחן אמיתי שגברה ממנו אין ויצא

ממנו במירב.

לא הצליח הוא הביטוי לכשרו במלחמה אלא אחרות הלוחמים שנוצרה סביבו. התלות של החיילים בו, והבטחון שהם שאבו מתמצאו איתם ובפקדו עליהם. לצערי לאחר המלחמה בעצם נותק הקשר במידה רבה וכל איש פנה לדרכו ולעיסוקיו והקשר כמעט שלא חודש. ברור שאת ניתוק הקשר מרגישים בעיקר במצבים כאלה בהם אין שוב סיכוי לחדשו.

פסקה מיוחדת במכתב אני חייב להקדיש לכם למשפחה. כאשר באים לנחם אבלים יש הרבה קשיים נפשיים בכך ועיקרם חוסר היכולת לתרום משהו מגמשי מחד ומאידך חוסר הידיעה כיצד יהיו ההתנהגות והתגובות של המשפחה.

ובאן אני מוכרח לציין שבאתי לנחם ויצאתי מנוחם. באתי לעודד ויצאתי מעודד. מיד בהכנסתי ובהתקבלי אצלכם הורגשה קרינה של כח משפחתי מלוכד לעמוד במהלומה. יש גדולה בלתי רגילה ביכולת הזאת להאציל על הסביבה על המבקרים אורה שקל להכנס לבית שאינך צריך להתלבט עם עצמך והבית פתוח תמיד אליך לא במצבים מסוג זה אלא בכל ימות השנה. חוץ מאשר את אורי ואת האח לא הכרתי אף אחד במשפחה, והנה מהרגע הראשון נדמה היה כאילו אני מכיר את כולם ומחיצות לא היו קיימות. אני מקווה שלא אשמע מליצי מדי אולם לדעתי אנשים כמוכם ומשפחות כמוכם הם מקור הכח והעצמה האמיתיים של עם ישראל.

חזקו ואמצו

שלכם עוזי בן יצחק

83 Ingalls Road
Ft Monroe, Virginia
23651

29 September 1977

Dear Chaya and Uri,

This morning we received your sad note of 29 August concerning the death of your beloved son, Shuka. We share with you the sorrow for his passing and the pride for what he stood for.

As we remember Shuka, he was a young man who lived a happy, full, and exciting life. And, like all of you, he was a hero fighting and living for the survival of his beleaguered country. The memory of him lives with us.

Sincerely,

(בן כחה של אורי מהקורט בפורט נוקס)

Chris & Nick

ה ר ת ו ר י ם .

משפחה יש לי. משונה.
שני ילדים, גדעון ונעמה.
וכשאמרו: הילדים!
היה לי מוכן
שוקה וערן
... משונה.

ובתי "הגדולה"
(פעם) הסתכלה ואמרה,
שוקה בלי ערן
וצחקה וצחקה.
ואין מילים אפילו
לגדולים, להביע
יותר מזהר שלי
את האמת המדהימה
שוקה בלי ערן
איזה הפתעה!

והיה הכל הפוך,
ערן בלי שוקה
היתכן? ובוקר אחד
תשאל הבת למה?
ומה נוכל להגיד,
ערן בלי שוקה
איך מלים יוכלו לספר?
את המשמעות האכזרית
הזאת. וכל זה, על לא
עוול בכפו של ערן.

ערן אחי היתום, אתה,
ואמא, ואבא, וכולם.
אבדנו בן, ואח, וחבר.
אך אתה יקירי
אתה איבדת
יותר מכולם את שוקה.
שׁיכלם אלוהי הנושק לוחמים.

לחיה ואורי יקרים,

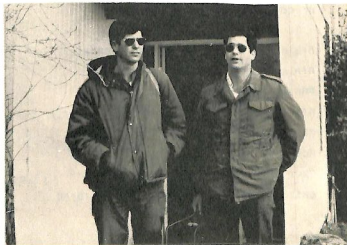
אנשים שואלים אותי מאין הכרתי את שוקה ואני מנסה להסביר: "הוא היה חבר שלי" "הוא היה ממש כמו אח שלי", "גדלנו יחד", "אהבתי אותו ...", והכל כל כך דל ולא ממצה.

לכס איני צריכה לספר מאין הכרתי את שוקה, לכס גם איני צריכה לספר ששוקה היה ונשאר בשבילי אהבה גדולה וחזקה, ומה שהיה שוקה לגבי זה משהו שקשה לבטאו במלים...

הרבה זכרונות שלי קשורים בשוקה, תקופה ארוכה ומשמעותית בחיי שלובה בחיות עם שוקה, כי החופש הגדול היה מתחיל ברגע ששוקה היה מגיע, ושוקה זה משחקים של ילדות וחידונים בגיאוגרפיה (ותמיד הוא היה מנצח כמובן!), ושוקה זה קריאה ב"דבר לילדים" ושוקה זה "חסמבה" ושוקה זה הרבה סרטים (בקולנוע הקיצי אצלנו, ובתל-אביב כשנעשנו גדולים יותר) ושוקה זה שיחות ארוכות על המשא (גם אחרי שהפנסים כבים) ושוקה זה טעם של וימפי בערב גשום וריח של צבא שנוף מסרבל מאובק, ומעונות הר הצופים בירושלים גם הם קשורים בשוקה, או פגישה חטופה בבוקר לפני טיסה לסיני וסיור מצחיק בכנין הכנסת (במקום שעור...) ושוקה זה הרבה צבעים וטעמים וקולות .... והייתי רוצה כל כך לכתוב את כל זה לשוקה ובמקום זאת אני נאלצת לספר לכס על הפתיחות הנפלאה שהיתה בשוקה לכל נושא שבעולם (וכמה פעמים הרגשתי מתוסכלת מבקיאותו בארכיאולוגיה...) ולהזכיר את הרגישות המעודנת והאנושיות הרבה כל כך שאפיינה את שוקה, והייתי רוצה כל כך לכתוב את כל זה לשוקה; חיה ואורי יקרים שלי, אני מקוה שבעל פה נוכל לשוחח קצת יותר, הבינו שנורא קשה לי לכתוב ואני כל כך רוצה להיות עכשיו אתכם. מסרו דרישת שלום חמה לערן, גדעון ונעמה,

שלכם,

חברה

נכתב ביום ההלויה

זה עצוב, אבל קראתי ספרים רבים
שיצאו לאור לאחר שהבחור שהם נושאים את שמו - נפל.
מאז שהייתי ילדה קטנה
דפדפתי בספרים האלה כמעין חרדה וסקרנות
מהולות זו בזו. ראיתי תמונות של הבחור שנפל,
כשהיה תינוק, ילד, בחור.
תמיד נמשכתי אל ספורי האהבות שלהם.
אל התמונות עם החברות.

אחר כך, קרה לי, כמו לרבים אחרים,
שאני עצמי איבדתי ידידים קרובים שנפלו.
מצאתי את שמי מתנוסס בתוך החוברות
על שם. שיר שכתבתי. מכתב. או
שיר-מכתב...

תחושת הכאב שחלפה בי עם תחושת האבדן
הראשונה, היתה תמיד הריפה כל כך, מהממת,
שמעולם לא ידעתי לתת לה בטוי.
מה שבא אחר כך היו הדיס. לפעמים
אי-הסכמה להכיר בעובדה הקיימת: הוא מת.
וככל שהחבר היה קרוב יותר, התרחקתי
אני יותר ויותר מן המציאות הקשורה במותו.

שוקי היה כל כך קרוב
שאני אינני קולטת כלל שהוא איננו.
אפילו שהמילים כתובות מול עיני -
הן כמעט חסרות משמעות.

הוא היה קרוב אפילו ששנתיים לא התראינו.
הוא היה קרוב אפילו שכל אחד מאיתנו
שחה עם זרם חייו לכיוון שונה.
הוא היה קרוב, תמיד, כי אני אחבתי אותו.
חבל שהוא לא ידע זאת.
חבל שאני כותבת הכל בידיעה
שאלו מילים לעצמי.
באיזה מקום יש בי תחושה שהוא רואה ושומע.

שוקי, אני מדברת אליך.
 עולות בי תמונות, ולא כפעם הראשונה.
 אותך התמונות הקשורות כך
 שחזרו ועלו בי בעשר השנים האחרונות,
 הן מול עיני גם עכשו.
 אני לא עושה לך טכס אזכרה.
 אני נזכרת על הדף
 כי נהגתי להזכר
 עוד לפני שמת.

תמונה.

אני בת שש עשרה. אתה מבוגר בשנה.
 אני בחולצה קייצית קלה, אתה כבגדים אדריסים.
 ערב סתוי. מחכים כל רגע לגשם ראשון.
 טיילנו באיזו פינה בטבעון והוא תפס אותנו.
 צחקנו כשנרטבנו. ממש כמו בספרים.
 החולצה נדבקה אל גופי ומכנסיד נרטבו לגמרי.
 כמה צחקנו. אני קצת התביישתי.
 רצנו הכיתה כמו חתולים שנשטפו פתאם,
 תפסת בידי ובפעם הראשונה חשתי יד ענקית
 וחזקה מושכת אותי. יד ברזל.
 אני נבהלתי מהיד שלך, שוקי.

תמונה.

אורות חיפה מריצדים מולנו. אתה נשען
 אל מעקה המרפסת ואינך מביט.
 פני מול הים - והאורות, והכל מטשטש.
 אני בוכה כי קל לי לבכות.
 אתה מנסה לבכות ואינך יכול.
 האמא של יוסי יושבת בחדר שותקת.
 "הוא היה החבר הכי טוב שלי" אמרת לי,
 וזה היה ההספד היחיד ששמעתי ממך
 על יוסי שנים. עכשו אתם יחד.

תמונה.

עזרת לי כי נשאת ידיד כאמת.
הנחת לאהבתי אליך לצמוח כעדר, לא נראית,
כמו איזה ילד לא חוקי.
אני עצמי לא ידעתי עליה.
מצאתי לי יום חפש אחד מן ההוא
שכא במקומך. הייתי מאושרת ביום ההוא.
באתי לאורות.
ההורים לא היו בבית. רק שנינו היינו.
הראית לי את החדרים, את החצר,
הראית לי את הפרס, האם אני זוכרת ככּוֹן?
הייתי מבולבלת ומאושרת.
קשה לתאר את זה במילים.
מעולם לא ספרתי לך כמה הייתי מאושרת
באותו הערב.
במשך שנים חזרה ועלתה התמונה לנגד עיני ...

... בתוכי, נערה קטנה ומבולבלת,
היתה איזו הערצה
לסבלנות הזאת כלפי. לאדיבות
לסלחנות עם החיוך.
אינני זוכרת מה דברנו באותו הערב.

תמונה.

הטרמינל של ארקיע בלוד. המוני
מדים של זיית ותגי יחידה של שריון.
כתפיים עטויות דרגות מכל הצורות
וריה של עשן וקפה, ומחח של עשייה
ורחש של אנשים צעירים שיש להם כוח.
אני מסתובבת ביניהם, עטויה בצבע
הזיית והדרגות, כמוהם. העיניים רצות
מפינה לפינה מאדם לאדם, כלם מוכרים
וכלם זרים. מה אני עושה ביניהם?

פתאם גל חם הציף אותי
ראיתי אותך מולי. אמנם אחד מהם
אבל אחר. קרוב, מוכר, יקר כל כך.
כמו לשוב הביתה.
רצתי אליך כמו ילדה קטנה.
ושוב היד הגדולה אחזה בכתפי

והחיוך החברי האמיתי ביותר שידעתי
קבל אותי שם, בטרמינל, בתוך הרעש.

אני זוכרת היטב את התחושה המשוונה
למצוא את עצמי איתך באותה הקלחת.
לדבר באותה מטבע, לעלות על אותו מטוס
לאותם חולות, לאותו אבק.

ניסיתי לסגל לי מנהג של בוגרת,
אולי מתחזה - לבוגרת: סוף-סוף קצינה,
כמוך בדיוק, בשריון ... כמעט בשריון ...

תמונה.

לילה בהיר זרוע כוכבים. דרכי סיני
המאובקות עמוסות רכב ושריון. זה היה
הרגיל. הראשון בחיי שהשתתפתי בו.
לנסוע עם המג"ד שלי בג'יפ, לקלוט את
עשרות המכטיס הנשלחים אלי מן החשך,
לשמוע קולות של גברים ...

הצינה אחזה בי כשירדתי מהג'יפ.
איש לא היה זקוק לי בעצם. המג"ד
לקח אותי לשם ההנאה. הסתובבתי לי
בין האהלים, שפנסים הטילו בהם
צללים כהים.

אחר-כך התקרבה אלי דמות גבוהה
עטופה במעיל כבד. עלה ריח של קפה
וקולך המוכר הציע לי לגימה.

הרטט המוזר שחלף בי ...
לחשוב שמרחובות חיפה המוארים, בתי-
הקולנוע של מוצאי-שבת, השכונות החשוכות
של טבעון והרוח הלחה של הים
על גג הפנימיה הבצאית ... אני שוב
איתך. בתוך החול, בתוך התרגיל ...

... היה נהדר להיות אתך שם בשעה הקלה ההיא,
בתוך העשייה הצבאית הזאת, כמו
איזה פרח-בר שטעה וצמח בשדה שבלים
מעובד ...

תמונה.

השבוע האחרון שלי בסיני.

נסעתי להפרד "מהחיילים שלי" בחטיבות.
אתה ישבת בקו.

באתי לשם, מכולכלת כדרכי, מחפשת
לי נתיב בין המכוכה והתרגשות, בין
הרגשת הנצחון של השחרור הקרב לבין
הצער על שעלי לעזוב את הכל מאחור.

בפגשנו ברעות חמה.

אמרת - "באתי להפרד, אני משתחררת"

אמרת - "נו, נפרדת מכלם?"

אמרת - "כמעט מכלם"

אמרת - "בואי נטיל קצת"

אמרת - "יאללה" והתבלבלתי מהתרגשות.

טיילנו אל מאחורי המאהל.

היה חרף. אבל בסיני החרף שונה מאשר

בטבעון. לא היתה בי הרגשה חרפית.

מדי-קייץ ועליהם מעיל חם.

ערכוביה של מזגי-אוויר. ערכוביה

של רגשות.

אמרת - "אז את משתחררת?"

אמרת - "כן ... זהו זה".

אמרת - "את נוסעת?"

אמרת - "כן, בעוד חדש".

תמונה.

אני רוחצת כלים במטבח.

התינוקת בוכה בחדרה, צריך להחליף לה.

בעלי עוד לא שב מהעבודה.

עלי להכין עבודה סמינריונית לשבוע הבא.

הקומקום רוחח על הגאז, אני עייפה.

הטלפון מצלצל, צורח באזני.

"כן אמא, מה העניינים?"

אחרי חצי שעה, לבושה במיטבי ומסורקת,

התינוקת בעגלתה, מקושטת, אני רצה

חסרת-אוויר אל אכסנית-הנער.

אמרו לי ששם אתה.

שחפשת אותי.

בין הזריט שתקעו בי עיניכם משתאות -
 מה לאם צעירה והתינוקת, כאן?
 "את שוקה אני מחפשת" אמרת
 בטון מתחנך.
 "הם שם, הם שם" תראה מישהו.

ושוב אתה מולך.
 לא יודעת כמה זמן עבר. כאילו לא עבר.
 לא השתנית. אותו החיך. אותה
 החכה.
 אני מנסה להיות אחרת, זו שבגרה,
 זו שתרחה וילדה והיתה לאם.
 עליך זה לא עושה רושם. אני חשה
 זרות. אני מתבישת ואינני יודעת
 במה.
 אני מתחננת שתבוא אלינו.

לפנות ערב כשאתה בא, אני מכינה
 את הבית כמו ארמון.
 משנה את סדר התמונות על הקיר,
 שתכלוס זו האחרונה שצירתי ...

מה היה לי?
 אתה בא. וחוש ההומור תשקט שלך ...
 חושף חזה - רחב, ומתנצל, כאילו,
 על אות המפות.
 אני אינני מתבישת להיות גאה.
 "תן לגעת בך" אני צוחקת
 וטוב לי שכאת.

קשה ליצור שיחה.
 פער הזמן בעברנו.
 אתה עברת מלחמה. אני ילדתי.
 אתה לומד, חי לך אי-שם רחוק ממני,
 העמוסה לעיפה.
 אתה משב רוח מרענן
 ואני מבקשת לתפוס אותך בכפות יד
 ואי אפשר
 כי זה כמו לתפוס את הרוח.

בעלי איננו מכין בדיוק.
הצרך להסכיר לו, מעיק גם הוא.

תמונה.

הטלפון.

ורד וקולה מוזר.

זורקת לי את הכל ישר בלי הכנות.

כוכה ומבולבלת כמוני.

אנחנו לא יודעות מה לומר.

ואתה

כאילו באת וישבת מולי אותו רגע.

כך, כפי שהכרתי אותך

כפי שהיית יקר לי.

כך אתה מולי

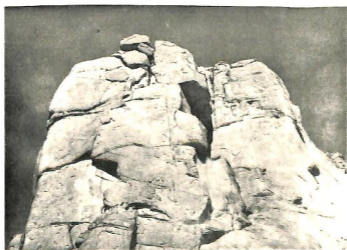
גם כרגע

גם מחר

תמיד.

אני אהבתי אותך, שוקי.

חברה

. . . פתקים . . .

. . . תלילים . . .

תלילים,
כמה אני אוהבת כשכותבים
לי פתקאות
ואני אוהבת כשאתה קורא לי
רננה,
שלום חמוד, תלילים, טוב שחזרת.

31 במאי.

הרבה אחולים ואחולות
וילדיהם האחוליים
ליומולדת של שוקה.

מ-ר

שוקה,
נא לקבל את זה עם
כל האהבה שבלב !!!
נעמה הקטנה התקשרה, רצתה לדבר
עם שוקה, ולא היית
בקשה שתתקשר.

ר.

ל ש ו ק ה .

פרחים על קבר מחיפחים
 אדומים, זהובים, תכולים.
 הם אומרים:
 "נעורים! - עלומים!
 לאן הלכת בן?"
 ואין אומר אמן,
 ואין אומר אמן.

מלכי בר

סא"ל שוקה בר-און ז"ל

צוות ג' מלחמת יום הכפורים

אין העוז לכתוב מילים אלה, בכדי לא להמחיש לעצמי את העובדה שהיית, ועכשיו אינך, כאן אין לשאול שאלות כי אין תשובות, כאן הכל חד משמעי ואכזרי. כמו המילה הסתמית "גורל", כלפיה אנו מרימים אצבע מאשימה, המילה שעליה רובצת כל האחריות ושכפניה אנו עומדים כה חסרי אונים וישע.

מי ידע שתיקצר כל כך הדרך שבה התחלת בגאווה, שופע מרץ וחדור אמונה מוכן לעמוד בפרץ, בלכך תקוות, תוכניות וגם אהבה. בביקורך האחרון בלט הקשר ההדוק עם הפלוגה שהיה למציאות. הפלוגה שנפוצה בה "שמועת" הגיעך "הסתערה" לעברך והתקבעה סביבך והמקום החל ממש "לחיות", כל אחד חרם משלו, ותשובותיך גרמו לצחוק כללי. מזכיר לכל אחד אירוע המאפיין אותו, גורם לצחוק בחברה וסיפוק אצל אותו חילל.

אינך מביך את החיילים ומפיג מתחים.

כשרצית מאוד להשאר עם הצוות גם לאחר שכל הפלוגה נעה ביקשת זאת מהסמ"פ מלכי לפגוע בעלל הסמכות במקום. נשארת איתנו זמן ארוך על כוס קפה בהחלפנו חוויות רבות מהעבר ותוכניות לעתיד. כאילו הורה לך הגורל לבוא להיפרד מאיתנו.

הצוות חייב לך את חוויות המלחמה שנשארו בנו.

רק המבחנים המעשיים והקשים שלך בזמן המלחמה יוכלו להמחיש אופייך האמיתי שהפך את התאוריות שלך לברות ביצוע.

ההומור וקור הרוח נשמרו גם בזמן הסתערוותך על החווה הסינית ולאחר דברי עידוד שחנה אנו מתקדמים הרבה נפגעו ארבעת הטנקים הנותרים. גם לאחר פגיעה זו ופינוי הפצועים, השמעת את הפקודה האירונית שלך לטנק שנותר ובשמירה על "כללי הקשר" ובהומור, אמרת: תחנות חמרון, כאן חמרון, היכוננו לתנועה. סדר תנועה, אני מוביל, אחד שניים ושלוש אחרי ... האנושיות שכך היתה גם בכך שלא ירית באנשי צוות שנטשו את הטנקים שלהם. ב- 21 לאוקטובר חזרנו דרך ציר טרטור ל"מילוי מחדש" ובדרך נראו טנקים רבים שנפגעו ובצידם חללים שלנו. מראות אלה הכניסו אותנו לראשונה במלחמה לאוירה קודרת מאוד. שוקה ניסה להוציא אותנו מאוירה זו והראה לנו כמה רבים יותר שלדי הטנקים של האויב.

שמחת הפסקת האש בלטה אצלך מאוד והפכת אותה לטכסית ממש. בשעה 19.00 שעת הפסקת האש ירה כדור זיקוקין ירוק והכריז בקשר "אחרון נורה" ובעיניך בלטה מאוד התקווה שלא יירה יותר.

בביקורך האחרון חבלטת את שאיפתך הרבה לתקן את "כל העולם". מלחמתך במשמעת ובעיוותים נוספים היו בתחילת הדרך אף על פי שידעת שלא תוכל לעשות זאת לכרך, מצידך עשית הכל והיית בהרגשה שלפחות אצלך בגודר הצלחה. דמותך מעוררת זכרונות רבים ונוספים המהולים בכאב עז, הפכת ללוחם מעולה בזכות אמונתך המוסרית ובצדקת דרכך.

ויותר מכל אפינה אותך עובדת היותך ראשון. ראשון לעזרה, ראשון למלחמה.

נמשיך בלעדיך אך בזכותך, כראש מורכן ובלב גאה ישאר זכרך בלבבנו וינוון לעד.

יהי זכרך ברוד

ישראל יששכר

20.3.77

פקודת יום!

מפקדים וחילים, גרוד 195.
 היום אני מחליף את סגן אלוף ע. בתפקיד מפקד גרוד 195.
 בזמן הקצר שהיה ברשותי להתרשם מהגרוד, נוכחתי שהגרוד מוחזק בצורה
 הולמת והוא דרוך ומוכן לקרב.
 ברצוני להפריד מע. להודות לו על עבודתו המסורה ולאחל לו הצלחה בהמשך
 דרכו.
 אנו עומדים לפני סדרת תרגילים ואמון צמ"פ כל זאת בנוסף לדריכות
 המבצעית אותה אנו מצווים לקיים בהתמרה.
 אני בטוח שנעמוד במשימות אלו בכבוד ואף נעלה בכיצוענו בעתיד על
 ביצועי הגרוד בעבר.
 כיום איני יכול להבטיח לכם דבר מלבד זאת: אם תשתפו פעולה ותלמדו היטב
 את אשר יש לי ולסגל המפקדים ללמד אתכם הרי נוכל להכנס לכל אמון, מבצע
 או מלחמה ולצאת כשידנו על העליונה.
 אני מאחל לכלנו עבודה פוריה ורכת השגים.

בר-און יהושע, רס"ן
 מ ג " ד

30 במרץ 1977

חיילי פלוגה כ'.

היום הנכם מצטרפים לצוות הקרב של גרוד 195. אמנם לגרודנו מורשת קרב
 קצרה - הגרוד נטל חלק פעיל במלחמת ההתשה ובמלחמת יום הכפורים אך מורשת
 זו רצופה פרקי קרבות עטורי הילת גבורה ומסירות, מקצועיות וכושר קרבי.
 הצטרפותכם ליחידתנו מחייבת אתכם להשקיע מיטב יכולתכם בלימוד ובאימון,
 למען תוכלו להשתלב בצוות הקרב כלוחמים מעולים וחברים טובים - שני
 מרכיבים המשלימים זה את זה ומבטיחים יכולת ביצוע גבוהה של צוות לחימה.
 עד שתגיעו לרמה הנדרשת, ארוכה וקשה הדרך.
 באימונים מפרכים נקבה לכם כושר גופני גבוה, שלמות ביצוע, מסירות ויכולת
 הכרעה ע"י לחימה מוחצת ומחירה. יחד עם זאת נשתדל להקנות לכם ערכים,
 שהם היסוד ליכולתו של החיל הישראלי, נקפיד על שמירת כבודכם ובספק את כל
 צרכיכם.

אני רוצה לאחל לכם הקלטות מהירה והשתלבות איתנה ביחידתנו.

עלו והצליחו.

בר-און יהושע, רס"ן

מ ג " ד

ראשי פרקים שכתב שוקה לעצמו לקראת שיחת גדוד.

שיחת גדוד

ארוחת ערב חגיגית

שני ארועים:

תרגיל חשיבה וקליטת פלוגת צמ"פ בגדוד.

לפי דברי הרמטכ"ל התרגיל היה מוצלח והפקנו ממנו לקחים רבים.

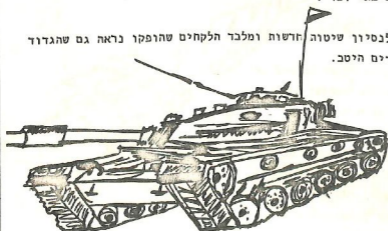
תורגלו בו דברים שלא תורגלו לפני כן.

תנועה ארוכה כלילה בציר שלא נבדק.

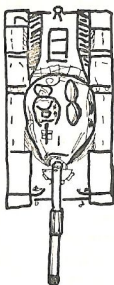
הבקעת סוג מכשול חדש.

תרגיל פתע חטיבתי וכו'.

התרגיל היה לנסיון שיטות חדשות ומלבד הלקחים שהופקו נראה גם שהגדוד והחטיבה עובדים היטב.

BAR-ONE

18.10.73

סלחו לי על התוכן הספרותי הדל של הגלויות. אך אני רושם אותן בחפזה בחניון לילה. אצלי אין חוש. אני עובד די קשה אבל יש ספוק מהעבודה, אולי. אני לא מקבל גלויות או מכתבים מהמעריצות וזה גורם לי עגמת נפש עזה. (אבדתי את כתובתה של ח.) מכתב ממי מהן ישמח אותנו מאד ציורים של נעמה יתקבלו באהבה.

אני מקוה שערך בסדר ושמח שהוא מתוץ לכל זה.

ד"ש לכולכם שוקה

נתקבל בשבת 27.10.73

לכל המשפחה שלומות.
 שלומי טוב, אין חדש. מדי פעם אני מתקשר עם גדעון א בקשר והוא מוסר לי דיווחים וצועק עלי כהרגלו. ממנו אני מכין שמצבו של ערן טוב, וגם כתבתי לו מכתב. אנא, הודיעי לכל מי שמכיר אותי ומעריץ אותי שישלח לי מכתבים כיון שזה משמח אותי מאוד. תודי בשמי ל- ל. על מכתבה הנחמד. ולמשפחת א. על החבילה.

ד"ש לכולם (גם לאבא) - שוקה

לאבא שלום

אני מצטער שלא כתבתי לך עד כה אבל אני מקוה שקבלת את הרי"שים ששלחתי הביתה וגם חשכתי שאתה מקבל דווה שוטף אודותי. את זמני הפנוי העברתי בכתובת מספר מועט של מכתבים. כאן עברנו קשה מאד, החיילים התנהגו כמו שאמרת תמיד, ד"א הם נעשים טובים יותר מדי שנה, ואם היה משהו שבהנתי ממנו היתה זו ההקרבה והביצועים תחת אש. מקוה להתראות בקרוב. ד"ש לפקידות הנחמדות שכתבו לי והעלו לי את המורל (ליקל). שמור על עצמך

שוקה

לאחר מלחמת יום הכפורים, העניק הרמטכ"ל לשוקה את עיטור המופת.
להלן תאור המעשה:

"ביום 9 באוקטובר 1973, בעת ההתקפה על מערך האויב המצרי בחעוז "טלביזיה" נפגע הטנק, שסרן יהושע בר-און, פיקד עליו, מטיל. מעצמת הפגיעה הועף סרן יהושע בר-און מהטנק, אך חזר אליו למרות פציעתו וטיפל בפירוני אנשי צוותו. לאחר מכן עלה על טנק אחר והמשיך לפקד על הלחימה.

ביום 18 באוקטובר 1973, בעת ההתקפה על ה"חווה הסינית", נפגעו 4 מטנקי הפלוגה מטילים. סרן יהושע בר-און ארגן את חילוץ הכוח ופיקח על הטיפול בנפגעים. כשגודע לו שאחד החיילים נעדר, רץ ברגל בתוך שדה המוקשים לעבר הטנקים, כשהוא חשוף לאש האויב, וניסה לחלץ את החייל אך ללא הצלחה. בדרכו חזרה פינה את אחד מהטנקים שנפגעו, שהיה עדיין כשיר לנסיעה, ולאחר מכן רץ פעמיים נוספות כדי לפנות פצועים שהיו בתוך שדה המוקשים.

במעשיו אלה גילה קור רוח ואומץ לב למופת".

5.5.75

כ"ד אייר, תשל"ה
כ"ז לתקומת ישראל.

היה ואורי שלום.

רגע של התרוממות נפש, והרגשה של כבוד רב על השתיכותי אליכם. (כלי הרכה מלל). מברך ומביע את מה שאני מרגיש ברגע זה. גידלתם פלד, שכולנו גאים בו, ובכולם. אך אל נשכח שכדי שיהיה מה שהנו, חייבים שורשיו להיות איתנים יותר מפלדה, ועל זה אני מברך אתכם, ומי יתן ותהיה העט נאמנה לעת, ולא נדע עוד מלחמה. והילד ישאר לנו, כמו שהינו. נבֵל גֵא וְאַצִּיל. אך לא יהיר, ואם לא תשכחו, אז התהילה גם לכם.

באהבה והוקרה,

זהר, רוחה ועזי.

מְתַמְרֵת חַיִּים כּוֹשְׁלִים
מְגַאֲיוֹת צְלִמּוֹת
חֶזֶר אֲחִינוּ לְחַיִּים
וְהוּא עָבֹד מְקַרֵּת

זְבַעַת חֲשֵׁכָה זְאִיר זִיוו
מְבַר מְלֵא תוֹחֵלֶת
אִם נְתַבֵּר תְּעַמְלוּ
זֹאת לָנוּ תְּעַסְרֵת.

158

אל : יו"ר החוג לגיאולוגיה
האוניברסיטה העברית, ירושלים

מאת : מפקד יחידת ד.צ. 2579

הנדון : גיוס לקבע

1. בתאריך 11 מרץ 1977 התנדבתי לשרת שנה אחת שרות קבע כצה"ל.
2. עד תאריך זה סיימתי שלוש שנות לימוד לתואר ראשון בגיאולוגיה.
3. נשארתי חייב מספר עבודות (? כמה) להשלמת התואר הראשון.
4. לאחר שחרורי בתום שנה זו אני מתכוון לחזור ללימודים, להשלים תואר ראשון ולהמשיך לתואר שני.
5. מאחר וסה"כ הזמן בו אשה מחוץ לאוניברסיטה ארוך משנה, אני מבקש לשמור את זכויותי באוניברסיטה ולאפשר לי לשוב ללימודים לאחר השלמת חובותי.
6. בתודה מראש.

בר-און יהושע, רס"ן
מפקד היחידה

חברה ללימודים כותבת.

הגענו למכינה בתחילת יולי 1972, היינו אוסף של חיילים משוחררים שצה"ל ממך את לימודי המכינה שלהם לפני תחילת לימודיהם באוניברסיטה, כך למדנו יחד וגרנו בעצם באותו בנין בהר הצופים.

כאשר הלימודים היו משעממים לא עזר דבר. השעמום נמשך למרות שניסינו לעניין עצמנו בדברים אחרים. בדרך כלל ישבתי על יד שוקה בשעורים. אינני יודעת מדוע, אולי מפני שיכולנו להחליף חוויות ולהבין זה את זה בזמן השעור. כשהשעור היה מעניין שוקה לא רשם מילה במחברת. הוא הקשיב והשתף. כשהשעור היה חשוב, אך לא מעניין, משפטים אחדים מצאו מקומם במחברת. אחרים כלל לא נרשמו. כשהיה לשוקה משעמם במכינה הוא עסק בשני דברים או שהפריע לאחרים ובמיוחד לשתי הבנות שבקורס, ואם המצב היה אבוד והיו שומרים עלינו יותר מדי, שוקה היה פותח ברישמה. הוא היה דולה מן הזכרון את שמות מדינות ארה"ב לפי סדר מסויים. בדרך כלל היה נתקע עם מדינה או שתיים חסרות בסוף הרישמה והיה נאבק קשות בזכרונו. כשהמצב השתפר וזכר את כל המדינות הוא נהג לרשום את ערי הכירה של כל מדינה. עסוק זה העביר את הזמן בצורה נפלאה. לשם גיוון היה מתחיל לדוגמט ברישום נשיאי ארה"ב או משפטים חשובים שאמרו אחדות מן הדמויות שאותן העריף בהסטוריה האמריקנית.

מכל ימי השבוע וכל הכרוך בפעילות השוטפת ימי ששי היו היפים שבהם. הייתה מתעוררת החלטה כי "נשארים שבת", ואז צריך היה לדאוג למזון לכנופיה. לא היינו רבים, אבל לעומת זאת היה כיננו אכלן רציני וצריך היה להתחשב בגודל קיבתו. לכן, לתהליך תמיד הצטרף שוקה כיועץ לענייני מזון. בעיקר לענייני תבלינים. עצתו הייתה כה חשובה שלעיתים היה יורד עמנו העירה לקנות בשוק להכנת המזון. אחרי שתהליך הקניות הסתיים באו שעות המנוחה של יום ששי בצהרים, אותן העברנו בפתרון תשבצים והאזנה לרדיו. לפנות ערב שוקה היה חוזר מחדרו מקולח, נקי ומצוחצח. וכשהטבח הראשי הגיע ניתן האות ואפשר היה להתחיל בהכנות. שני שלבים בהכנה. ראשית הכנת המזון ודיון די נוקב במספר המנות ובאופין. בנושא היין לא הייתה בעיה. הייתה החלטה של שוקה שהיין הרגיל הוא יין מוסקט לבן ולא היה ויכוח או ערעור על ההחלטה.

כך, אפשר להתחיל לטפל בנושא המזון. העבודות הבזויות כמו קילוף, רחצה והכנה ראשונות נחבו לנו לבנות. בישול ותבולון היו תחום ממלכתו של שוקה. כל התבלינים נערמו לפניו וכיד הדמיון הטובה עליו היה מכין את התבשילים. לנו ניתנה הזכות להכין סלטים ומנה אחת ללא עגבניות כבשילו ובזאת חמו ההכנות. אפשר היה להתחיל בסעודה. כאן היו חוקים מאוד קשוחים. ראשית, חובה לשיר לפני האוכל. היינו מכבים את כל האורות בקומה, מדיקים נרות, משתרעים על הספלים ומתחילים בשירה שקטה של שירי ארץ ישראל הישנה, או שירי עם אמריקנים שהכרנו.

יוכלנו לפעמים לשכב שעות על הרצפה על המיטות להאזין למוזיקה ולא לאמר דבר, היו אלה שעות שקט קסומות.

באחד מן הערבים הללו שיכלו להתקיים בעצם בימי כל השבוע התמדנו בשיחה והאזנה עד לפנות בוקר, ואז קמה החלטה לעלות להר הצופים למעלה ולהתכונן בזריחה שעל פני ים המלח. הטעות בהערכת שעת הזריחה הייתה בערך של שעה, ובכל זאת ישבנו שם והאזנו לרוח עד הזריחה. אחרי הזריחה חזרנו לחדר אכלנו ארוחת בוקר משותפת ו-... ישר ללימודים. בערך בצהריים שוקה הכריז על עייפות, פרש מהלימודים והלך לישון. נדמה לי שאם היה בכוחנו יוכלנו לעשות זאת למחרת שוב.

עם תום לימודינו במכינה המשכנו להתגורר במעונות כולנו באותו בנין. מסורת ערבי הששי נמשכה במשך כל אותה שנה, אבל הלימודים היו קשים יותר לכן לא חזרנו על תלולית חסר שינה לחלוטין. לעומת זאת מצאנו שנינו עסוקים משותפים. לדוגמא בהר הצופים נהגו להקרין מדי יום שלישי סרטים מדעיים. בתחילה הופיעו לסרטים מלבדינו עוד מספר זעום של אנשים ובמשך השנה נותרנו שנינו. מאחר ופחדנו שאם נפסיק לבוא יפסיקו להקרינם באנו אליהם בדבקות נוראית. לעתים ניסינו למצוא שותפים להליכה להר הצופים כך שהקהל מנה בדרך כלל את שנינו ומדי פעם מישהו שהתחלף.

למועדון הסטודנטים היה צריך לעמוד בתור כדי לחפוש מקומות טובים. מאחר וזהו אולם רגיל והכסאות בו נוודים חובה לחפוש כטא ולהעמידו במקום הרצוי. לשוקה מעולם לא הייתה בעיה. אם רציתי ללכת עמו לסרט הייתי חייבת לשבת עמו בשורה הראשונה, כמעט על הכמה עם השחקנים, אבל לא בשורה הראשונה בצד, אלא באמצע. כך רואים טוב ולא מחמיצים דבר. נדמה לי שמעשרות הסרטים שהוקרנו באותה שנה במעונות שוקה החמיץ רק את אלו שלא היה בירושלים או אלה שדברו צרפתית. אי אפשר היה לשכנע אותו לראות סרט דובר צרפתית. עוררו סמך למשמע השפה.

היה בעצם עוד סוג סרטים ששוקה לא נלהב לראותם. היו אלה הסרטים הרציניים של ברגמן או רציניים בשחור לבן אחרים. טענתו הייתה שלסרט ישנה מסרה אחת והיא לשעשע אותו לכן חפש סרטים צבעוניים, מוסיקליים ועם עלילה קלה להבנה, רק אז יכול היה להנות באמת.

מה היה קורה כששוקה היה נייגוד אינטרסים, בחינה מסוימת וסרט טוב בעיר, לא קשה לנחש, אורזים הספרים, וסוגרים אותם היטב, מתלכשים בסבירות וקדימה העירה לסרט, ברור הבחינה לא תברח, תמיד קיים מועד ב'. ומה אם יש בירושלים יריד ספרים ויש גם לימודים, אין בעיה כלל. יריד הספרים זוכה לשני ביקורים שלנו האחד לאיסוף קטלוגים ולמיון הספרים שנקנה, ולאחר מכן סיבוב שני להנאות, או אז ידענו לאן לפנות ומה לחפש. שעות טיילנו ביריד כששוקה עוצר על יד כל דוכן של אלבומים, תמיד עמד וניסה להראות לי את כל המקומות שראה, ביקר או ידע עליהם מקריאה, אם היה בירושלים יריד קבוע, ברור לי ששוקה היה מסתובב שם לפחות פעמים בשבוע. בלוי ספרים היה מן הבלונים החביבים עליו. בהמשך לימודינו יחד היו נוצרות הפסקות של שעה או שעתים בין שיעור אחד למשנהו. תמיד קיימת אפשרות

לרבוץ על הדשא, ללכת לקפיטריה ולתעביר את הזמן. אבל בילוי כזה לא מצא חן בעיניו. פעמים רבות מצאנו עצמנו הולכים לטפריה שוקה ניגש למדי שבועונים כמו Aviation week וירחובים גאוגרפיים או Scientific American, או אז שנינו תופסים פינה שקטה ומדפדים שכל אחד המוצא ראשון דבר מענין מעדכן את השני. פעמים שכל כך מצא חן בעיננו העסוק החמצנו גם שעורים. ספרים היו תמיד במחיצתו. אחרי סרט ואחרי כלוי משותף בטלביזיה או מקומות אחרים בכוקר היה מספר לי שהמשיך בקריאה עד השעות הקטנות של הלילה.

שנה אחרי המלחמה חזרנו ללמוד יחד והפעם בשנה ב' בגיאולוגיה. עם שובו מארצות הברית שוקה היה חייב להראות את כל השקופיות שצילם. מצאנו מקורן צולע, הזמנו את עודד ואשתו שגרו ברמת אשכול והחלה ההקרנה עם סיפורים. בפקודה היינו חייבים להשאר ערים עד תום ההקרנה. ... בהמשך כאשר רצו אחרים לנסוע לארה"ב, שוקה היה אחראי למסלול, הוא הממליץ והוא גם המחליט על המסלול הטוב ביותר מאחרים.

באותה שנה היה שידור של ניקוי ראש. שוקה שבא "ללמוד" רצה לראות ניקוי ראש. השעה היתה די קרובה לשעת ה-0. מקרן טלביזיה אין לי, המעובות רחוקים, צריך לחפש פתרון מהיר, ואכן זה נמצא מיד. עודד גר בשכנות. שוקה מרים טלפון לעודד ומספר לו סיפור על שני אנשים ש"מתים" לראות ניקוי ראש ואין להם טלביזיה. אין לעודד הרבה ברירה והלה מזמין אותנו. שוקה לא רץ. שום דבר לא יכריח אותו לרוץ. נדמה לי שזו היתה אחת הפעמים הבודדות ששוקה רץ ברמת אשכול. כמו שני נרדפים הגענו אחרי הבדיחה הראשונה לעודד.

בשנה ב' הלימודים הכילו הרבה מאוד קורסים משעממים בזמן השעור כדי לפתור את הבעיה הזו הייתי מציצה למחברתו ומגלה שם ציורי טנקים עם צלליות וכלי צלליות כדרך כלל בלי דמויות, רק טנקים, כשורה עליו הרוח היה מצויר לעיתים מטוסים, אולם הללו היוו מעוט מכלל הטנקים שצוירו במשך השעורים.

אחד הקורסים האהובים על שוקה היה, כמפות וחתכים, פענוח מפות גיאולוגיות והצגת הנתונים היו מן הדברים שענינו אותו ביותר ובתחום זה גם הצטיין. בעצם בכל תחום שהיה קשור במפה הוא הצטיין ואהב להסביר את התופעות. היתה לו באמת אינטואיציה מצוינת בגיאולוגיה והרבה ויכוחים הסתיימו בנצחוני.

קורסים שכללו פנטזיות תמיד שבו את ליבו, בכלל אם היה נמוק לא הגיוני בתופעה מסוימת בשטח, נמוק שהיה קשור בגופים מן החלל או תאוריות דמיוניות אחרות הוא נהנה לשמען. בכלל תחביב החלל שלו היה רציני ונדרמה לי שאם אסטרופיסיקה היה קורס ללא הרבה מתמטיקה שוקה היה לומד אסטרופיסיקה. הוא תמיד רצה לטוס לירח והיה מאוד גאה בגאולוג שנחת על הירח. באותה שנה, שוקה בילה את רב הזמן במילואים. למעשה ניתן לאמר שבחופשות מן הצבא היה בא ללימודים. הוא לא התלונן ולהיפך לכל השתלמות יצא מתוך הבנה בחשיבות הדברים. ביחס למילואים לא סיפר הרבה, גם ביחס למלחמה לא סיפר הרבה. למעשה לא ידענו שזכה בעיטור המופת. היינו באותו יום בשדה

וסיפורו היה שעליו לשוב לירושלים למילואים, לא עזרו כל בקשותי לנסות לשנות תאריך המילואים. אי אפשר וזהו. רק כשחזרנו מן השדה ידענו שהוא קבל את עיטור המופת. למעשה הוא לא דיבר על כך, ואף לא התגאה בו במיוחד. הסוכריות לכאורה בלימודי הגאולוגיה הם הסיורים והקמפוסים - מחנות לימוד בשדה. עם כל המילואים בשנה ב' השתדל שוקה לא להחמיצם וגם כאשר היה צריך לצאת למילואים באמצע סיוור, היה יוצא לשדה, מבלה עימנו ימים אחדים ואחר כך ממשיך במדים ליחידה.

נסענו יום אחד בקיץ 1975 לסיני. ירדנו לאילת ושם הצטרפנו לקבוצה. למחרת הטיוול, שהסתיים באילת שוקה היה צריך להיות במילואים. אם אינני טועה היה צריך להיות ביום הטיוול עצמו במילואים אבל הצליח לדחות זאת. טיילנו בסיני עם הקבוצה וסיימנו את הטיול באילת לפנות ערב. אדם הגון היה מוצא מקום לינה באילת, קם למחרת בבוקר וממשיך צפונה, אבל לא כך נהגנו. ראשית ניסינו לטוס במטוס צפונה. כשהתברר לנו שלא נצלח עמדנו על הכביש בנסיון לתפוס טרמפ צפונה. שוקה הרכיב משקפיים רגילים על מנת לא להפחיד את הנהגים כדברו, וכדי שיראה כבחור טוב. ובתורנות עמדנו על הכביש ונפנפנו ידיים. אלא שלמעשה לא היה כל רכב צפונה. רק בלילה ב- 11.00 עצרה משאית שאספה אותנו ונסעה לתל-אביב. לפנות בוקר הגענו לתל-אביב, משם לירושלים. שוקה הלך למעונות, התקלח, התגלח ומשם חזרה לכאר-שבע, למילואים. אחר כך סיפר שבאותו יום, אמנם היה קצת מטושטש, אבל הוא מלא תפקידו כראוי.

הקמפוסים שהשתתפנו בהם יחד היו תמיד קשורים לאיזו שהיא טכילה במים. קמפוס ללא בריכה או טכילה מהוגנת היה הקמפוס לאילת. הטכילה היחידה שזכינו לה היה גשם שוטף שנכנס דרך הקרוונים במשך הלילה, וגשם בשדה, אבל באמת בקמפוס הזה לקחנו את העבודה ברצינות. אספנו הרבה דוגמאות אבנים כדי שאולי נוכל להגדירן בירושלים. שוקה צילם את השטח מכל הזוויות האפשריות בכל הפילטרים שהיו לו ובשתי מצלמות, שמא פן, אחד מהן לא תהיה תקינה. מדי ערב אחרי ארוחת ערב משותפת ישבנו בקרוון הבנות (היתה בת אחת בקמפוס) וניסינו לפתור את בעיות השדה. יכולנו להתווכח במשך החצי הראשון של הלילה, לישון בלילה ולהמשיך את הויכוח למחרת. לאמר את האמת השטח לא היה נורא מסובך אבל התווכחנו למעשה החל מן הרגע הראשון שהגענו לשם, ונראה לי שחלק מן הויכוח היה למען תענוג הויכוח. שנינו נהנינו כשהיינו צריכים להפעיל ידע קודם והרבה אינטואיציה שדה. בנקודה זו שוקה היה החזק שבשנינו. חזק עד כדי כך שלמעשה כל הסבריו, היו ההגיוניים ביותר ומאוחר יותר כשכתבנו את הדו"ח מצאנו סימוכין לרעיונותיו, בספרות ובדעות אחרות.

הבעיה העיקרית שהתעוררה היתה כתיבת כל הדו"חות. עיקר הדברים שזכרנו מהרמון ובית אורן היו בריכות ובנושא אילת היה ויכוח. לכן רק כשגמרנו את רוב הלימודים בשנה שלישית בראש השנה ויום הכפורים עשינו חשבון נפש והחלטנו להתחיל בכתיבה.

שוקה הצטייד בכמות גדולה של גרעינים ומכונת כתיבה צמודה. החמונות היו מפותחות, מפות הוא שרטט ואת שאר העבודות כמו חיפוש עדויות בספרות וראיונות עם מרצים עשינו ביחד.

כשהתישבנו לכתיבה היתה בעיה. שוקה רצה לנסח את הדברים וגם להדפיס במכונה. לכן את הניסוח הפורדנו מהכתיבה. ישבנו יום אחד ונסחנו כל היום. למותר לציין שהרכה מהניסוח המקורי לא נשמר. לאחר מכן התישבנו בספריה, שוקה כשתי אצבעות מתקתק ואני מכתבה כשאחרי כל מילה, חושבים, רבים, מתווכחים ומנסחים כל משפט ביחד. התוכן לא היה העיקר, הבעיה היתה איך להביע דעה מאוחדת על חלוקי דעות. רק ניסוח דברים כאלה הצריך הרכה סבלנות. אבל גם בזאת עמדנו.

זה נכון שקמפוסים הם אחד החלקים המהנים בלימודים, החלק היותר מהנה, לפחות עד הבחינה, הם הסדורים. ולסדורים יוצאים בכל השנים. לימדו אותנו בשנה א' שלסדור צריך פנקס שדה, לרשום אינפורמציה לציד נוף ולהבינו. כמו כן צריך פטיש וזכוכית מגדלת, או כמו שהיא נקראת לופה. במקום פנקס שדה היה לשוקה פנקס שרשם בו כל דבר, לכן גם גאולוגיה יכלה להרשם שם. אמנם בצפיפות וסידור כן וסידור לא אבל קרה ושוקה רשם. פטיש היה לאחריים, לפחות בהחלה, רק בשנה שלישית הוא החליט שכדאי לרכוש פטיש, אולי יוכל לשמש אותו בהמשך. ולופה תמיד היתה לו. כמעט בכל דבר הסתכל בלופה, מחפש לגלות דבר שאף אחד לא מצא.

בגאולוגיה ישנם סלעים שבורים ומוטטים זה כנגד זה. ושוקה אהב מאוד שברים. למעשה היה מוכן לציינן בו שבירה בין כל שני סלעים שכנים, ולעתים הנימוק היחיד שהיה במקום שבר היה - "אני אומר לכם שיש כאן שבר". בדרך כלל היה די קשה להסכים לנימוק כזה, אבל עם הזמן הוא מצא הוכחות יותר משכנעות לאמיתות הדברים. נדמה לפעמים שלמרות שלא היה כל שבר במקום, הסלע היה מסכים להיות שבור רק כדי לא להתווכח, אבל ברוב המקרים הוא צדק. בכלל שברים הסעירו את דמיונו. להזיז הר ולהעבירו למקום אחר שיתאים להר אחר מאוד מצא חן בעיניו ואם היה נושא כזה ניתן לו כנושא לעבודת גמר היה קופץ עליו ולא מניחו.

מלבד הגאולוגיה בסדורים היו דברים מאוד חשובים. אולי חשובים יותר. אלה הזמנים היחידים שיכולנו להביע דעותינו בכל נושא ובפרט בנושא הפוליטי. מכלל החוג היה רוני השמאלני ושוקה תארו תמיד כ- "הוא שמאלני אבל אני אוהב אותו", והיה דודו הימני. לא קשה לנחש באיזה צד בויתח שוקה תמך. נכון שהקשבנו להסברים בכל עציירה, ומאז התרשמנו אבל ברגע שהמדריך הפטיק כדי לנשום, התחדש הויכוח. ויכוח כזה יכול היה להתנהל שהמדריך שבועיים וכך הלאה ללא לאות. היחיד שהיה מוחש עם הזמן היה המדריך.

בדרך כלל הויכוח ששוקה נטל בו חלק היה מתחמם די מהר ומגיע להתלהבות שחפץ. פעם שאילתיו מדוע הם מתווכחים. רוני יהיה תמיד שמאלני ולא ישתכנע. דודו ישר ימני ושוקה היתה דרכו ברורה. תשובתו היתה די מפתיעה. הוא מתווכח טובת אלה שטרם החליטו. ואם בנימוקיו תוך כדי ויכוח יצליח לשכנע אותם למרות שאינם נוטלים חלק בויתח הרי בזאת ישמח.

הויכוחים לא הסתיימו בסיורים. במסגרת שנה ג' כשעבדנו במעבדה היתה מסורת ב- 10.00 לשתות קפה ושם לדון בנושאים שונים. שוב, בדרך כלל במקום יושבים מרצים, אנשים מכובדים ורציניים, אבל אין שום אימת קהל. סטודנט שנה ב' או ג' יכול להביע דעתו, להתווכח ולהגן עליה באמונה שלמה ובלהט כמו ששוקה תמיד התוכח.

בשנה השלישית ללימודים שוקה החליט לעבוד במעבדה. לכאורה סתירה, שוקה - מעבדה. אבל הצרוף היה מוצלח. הוא עבד בחריצות ובהירות וחשש לפגוע בתוצאות של בונן, מעבדו.

מלבד עצם העבודה המועילה לבונן, העבודה ענינה את שוקה ובאמת רצה לדעת האם כדאי לעשות את העבודה ומתן המסקנות שכדאי להסיק. כאן היתה פלישה לתחום עבודתו של בונן. הלה, כמו חלק מן המרצים האחרים היה זקוק רק ל"עבד" ולא לעבד-חושב, וכדי ששוקה לא יפגע בו ולא יגזול כספים שאינם מגיעים לו, היה עובד רגיל. ברגע שהיה רוצה להסיק מסקנות היה יורד למטה, מחתים את השעון כאות כי גמר, ורק לאחר מכן היה יושב על יד המחשב השולחני ומנסה למצוא קשר בין הדברים. טענתו היתה כי לא יהיה הוגן לעשות לבונן עבודה שאינו רוצה בה, ולגזול את כספו. לא רק כאן התבטא היושר שלו. אם היה עובד במשך כל היום והיה מפסיק לצתרים היה מחתים פעמיים את השעון כדי שזמן הצתרים לא ינוכה מתקציב בונן. למותר לציין שהדבר נראה די תמוה, מאחר ואין אום שעובד נטו. אבל כל נימוק לא הצליח לשכנע אותו להשאיר שעון עובד כשהוא עצמו הפסיק.

העובדה שלא נתנו לשוקה לפתח מסקנות לכד דיכאה אותו. הוא רצה להשתתף בעבודה באופן מעשי ולא רק במסירת תוצאות מהמעבדה. אחרי שנת עבודה במעבדה הוא רכש לעצמו ידע ניכר באיכות תוצאות מעבדה והבנת תהליכים רבים, יחד עם זאת הוא טען שאת עבודת המסטר שלו לא ירצה לעשות במעבדה. זאת ירצה לבצע מחוץ למעבדה.

שוקה היה מאוד מאוד מסודר. בדרך כלל קבוצת דוגמאות מכילה בערך 10-20 דוגמאות. שוקה היה מסדר אותן בשורה אחת כולן מסומנות באותו צבע וכל הבקבוקים בגודל אחיד, כאילו לפקודה. מן הצד, דהינו, בפרופיל, נראה בקבוק אחד. השאר היוו את צילו.

בתחילת העבודה היא מכין לו מלאי ענק של כלים. היה מסמן עליהם "Shuka - לא לגעת". לא עזרו בקשות של אחרים. הוא השתמש בכל הכלים בגודל אחד. ובסוף העבודה כל הבקבוקים הועברו לשטיפה במסדר.

נדמה לי שהמחברת המסודרת ביותר שהיתה לו היתה המחברת שעבד במעבדה. כאן היו טבלאות ותוצאות מסומנות ומודגשות. והיה אם גמר לכדוק קבוצת דוגמאות, היה רץ לחשב ולהתבונן בתוצאות. לא יכול היה להמתין למחרת היום, מוכרח היה לדעת את התוצאות עוד באותו היום.

במשך היום צריך היה להפסיק וללכת לאכול. כאן היה שוקה מביא עמו במשך תקופה ארוכה Tabasco והג'י' היה מצילנו מכל מאכלי התאווה שבמנזה. בסוף השנה נואשנו מהמנזה ואז הקיום היה תלוי במספר כוסות קפה ששתינו במשך היום ומכן התקיימנו עד הערב.

יום אחד התברר במחלקה שחסרים עוזרי הוראה. החלטנו שנינו להחליץ לעזרת אמתי, מרצה הקורס וירדנו עמו לשרה. אבל חששנו. סך הכל היינו מעט אחרי הגשת חלק מן העבודות. ובכלל הרגשנו כטירונים ומי אנו שנדריך תלמידי שנה א'. שוקה הציע כפתרון שלא כל אחד מאיתנו יקח קבוצה, אלא שנינו נדריך ביחד קבוצה גדולה יותר, ואז אחד ישלים את השני. כך לא נפגע באיכות ההדרכה. ואכן חילקנו בינינו את ההדרכה. החלוקה לא היתה כל כך שווה. שוקה נטל את עיקר ההסברים וכשנשאלו שאלות הם נענו על ידי או על ידו, מאחר ולא הרגשנו התחייבות חריפה מדי ביחס לקורס יכולנו לבקר ולהעיר הערות ואכן בסוף הטיול אמרו הסטודנטים שבאמת נהנו להיות באותה קבוצה עימנו.

שוקה אהב מאוד את ההדרכה וההוראה. בין שאר הרעיונות שהתרוצצו במוחו ניקר רעיון הוראה והוא חשב ברצינות כי יום אחד יוכל להיות מורה. ללמד את הדור הצעיר בצורה הרבה יותר טובה מכפי שנעשה עד כה. דבר אחד ברור, כששוקה לימד הדברים היו מענינים. בשנה השלישית הוא הכין סמינריון בוגר. והסמינריון כולל הרצאה והגשת עבודה. מאחר והרצאות של סטודנטים בדרך כלל אינן עומדות על רמת גבוהה ציפינו לדברים דומים אצל שוקה. שוקה בחר לדבר על גאולוגיה של איסלנד. לשם כך דאג להביא שיקופיות צבעוניות מהמקום וכלל סיפורים ואגדות תוך כדי הקרנת השיקופיות. מלבד זאת הביא מן השגרירות סרט.

למעשה בזאת כיסה את הנושא, אלא כמאי, הוא בחר באותו נושא כמסגרת עבודה אחרת שגם אותה חייב היה להרצות. לכן פנה אלינו בשיטה חדשה. ההרצאה הראשונה היתה מלווה שיקופיות והסברים, בהרצאה השניה כדי למלא חלק מן הזמן עשה חזרה ובחזרה הכריח אותנו הסטודנטים לזכור חלק מן הדברים עליהם דבר בפעם שעברה. כמעט ושכחנו שהוא עומד למבחן ולא אנחנו, מאחר והוא הפנה אלינו שאלות וציפה לתשובות וכשלא באו, נזף בנו. למרות שבמשך כל השנים שלמדנו באוניברסיטה שוקה לא היה חיל, אבל דרך מחשבתו היתה צבאית. הוא דבר אודות הצבא. חשב כאיש צבא ואף הגדיר את עצמו כ"שוקה איש השריון". הוא צייר כאמור טנקים בזמן שעור בגאולוגיה. ושיצא לשרה שמר על משמעת צבאית. מדי בוקר נעליו עמדו מצוחצוחות, פעם האשימוהו שהציוד שלו צבאי, שוקה דאג להראות שציוד צבאי לא היה ולא ימצא ברשותו בחייו האזרחיים. המימיה, התרמיל וכל שאר חפציו היו אזרחיים. כשהסתובבנו במעונות הוא טען שהוא איש שריון. שריונר אינו הולך בדרכים לא מקובלות לכן כשהיתה דרך עוקפת, דרך בשביל, שוקה (המרובע - לטענתו) הלך סביב בדרך הולכי הרגל. אך כשהיו מדרגות דאג לחפש דרכים אלטרנטיביות. הוא יכול היה למצוא מסלול ארוך יותר אך נעדר מדרגות ובו להשתמש ובפרט שלא יעלה במדרגות.

למשפחת בר-און -
מספר דפי זכרונות על שוקה ז"ל,
שותף ללימודים בגיאולוגיה וחבר.

אהוד אלרון
ערב פסח תשל"ח

את שוקה פגשתי לראשונה על הר הצופים, בתחילת שנה א', אוקטובר 1972. כמעט מחצית הזמן, באותה שנה, שהינו בחדר 001, בקומה התחתונה של בניין המעבדות על הר הצופים, הוא חדר הגיאולוגיה. שוקה תמיד ישב בשורה הראשונה, בדרך כלל באמצע כדי שיוכל לשמוע ולקלוט היטב את השעור; זאת בניגוד לאחרים שהעדיפו לשבת רחוק יותר מהמורה כדי שיוכלו, במקרה הצורך, לעסוק בעניינים אחרים.

לשוקה היה יתרון חשוב על שאר התלמידים - הוא דיבר וקרא אנגלית שוטפת. את הידע שלו ניצל גם לצרכי לימודים בהשתמשו בספרי עזר אשר נראו קשים מדי לחלשים באנגלית; אבל גם הצליח, בתוך העומס והלחץ של שנה א' (בתוספת המילואים) לקרוא להנאתו. הוא אהב ספרי מתח והרפתקאה כספרי אליסטר מקליין אולם הנושא החביב ביותר היה החלל. בהקשר לכך - היה זה שוקה שהביא למחלקה, שלוש שנים מאוחר יותר את הסרט על מבצע אפולו - הנחיתה על הירח. הוא אהב לדבר בסגנון האסטרונומיים וזכור לי במיוחד הביטוי O.K. במודגש. הוא הרבה לצפות בסרטים מדעיים שהוקרנו מדי שבוע בקמפוס הר-הצופים.

נדמה לי ששוקה הצליח בכל נושא שמצא בו עניין, הואיל וכאשר "נדלק" לנושא, היתה גישתו מאוד יסודית עם השקעת מאמץ וזמן. דוגמא לכך היא העבודה שהכין במסגרת הקורס בגיאולוגיה על סמכיזה בשוכנית האלמוגים. שוקה היה הטוב מכלנו גם במעבדה בכימיה אנליטית. התוצאות שלו היו מדוייקות ביותר הואיל ועבר ביסודיות וטכנולוגיה רבה - יכולת שבאה לידי בטוי מאוחר יותר, כשעבד עם דוד בונן במעבדה הגאוכימית.

בתחילת אותה שנה היינו כלנו צעירים יותר והשרות הסדיר היה קרוב וזכרונותיו טריים וחיים. לכן, טבעי ואפייני היה שפרט ללימודים, היה הצבא נושא חשוב לשיחה. אבל בנוסף לכך הוא השפיע על צורת המחשבה - על האסוציאציות, הדמיונים ודרך ההתבטאות ככלל. לדוגמא - סטודנט שחזר לירושלים במוצאי שבת אמר שהיתה לו "שבת קצרה", ואם היה מדובר בביצוע סמולטני של שתי פעולות הרי צורת הבטוי הנפוצה היתה - "תוך כדי החלפת מחסנית". אנחנו באמת חיינו את הצבא, ספרנו ספורים על הצבא, החלפנו חוויות, יצאנו למילואים וחזרנו. וכעצם, פרט ללימודים הרי הצבא היה דבר משותף לכולנו. כמוכן, ששוקה, בתוקף נסיונו ומעמדו היה מראשי המדברים. הוא תמיד ידע הכי הרבה ובצורה המבוססת ביותר. הוא גם חי את הנושא בצורה יסודית יותר מאתנו; וכבר אז אמרנו ששוקה יחזור לשרות קבע כי האוניברסיטה "קטנה עליו" ובעצם הוא מתגעגע למידים ולאחריות.

יום אחד, אין לי מושג איך זה קרה, ולמה, החלטנו שמספיק להזכיר נושאים צבאיים ובטויים צבאיים. נדמה לי כי היוזם היה יהושע מילר. קבענו כי תרשם נקודה לחובת כל מי שיכשל ובטוי צבאי יעבור את דל שפתיו. ואחרי צבירת חמש נקודות - יקנה עוגת גבינה לכלם. היה כטחון כללי כי שוקה הוא הראשון שכזכותו נאכל עוגות שכן הוא חי את הצבא בכל רמ"ח אבריו. אבל להפתעתנו מי שנכשל היה דוקא מילא ולשוקה היתה, כמדומני, נקודת חובה יחידה. המשחק נגמר והיתה לי הרגשה ששוקה שמח ששוב הוא יכול להתבטא בחופשיות בנושא האהוב עליו.

כבר מהתחלת השנה היה שוקה האדם שהתקרבותי אליו יותר משאר תלמידי הגאולוגיה. דברנו הרבה (צבא, פוליטיקה, ספרות, חלל) וגם עבדנו יחד בכל המקרים שהיה צורך בעבודה בצמידים כמעבדה בכימיה אנליטית ומחנה המיפוי של שנה א' באביב 1973. אני באתי למחנה קצת מבובל כיוון שהתחנתני ערב קודם ושמתחי שיש לי בן זוג שאפשר לסמוך עליו. אחד היתרונות הגדולים של שוקה היה נסיונו והתמצאותו בשטח. אמנם גם אנו לא היינו חלשים כל כך, אבל בכל זאת לא יכולנו להתחרות בו. אולי תרם לכך גם בטחונו העצמי - כששוקה חשב שהצדק אתו לא הסס להתבטא בגלוי ולפעול בהתאם לדעתו אפילו אם דעתו לא היתה פופולרית. בכל אופן גם במקרה של דעות חלוקות היה תענוג להתוכח אתו. שוקה הלך תמיד עם תרמיל הצד הצבאי כשבתחיתו האקדח. כל בוקר עבר בשלוח כדיקה בטחונית בשער האוניברסיטה ומעולם לא התגלה האקדח. שוקה טען כי במצב העניינים הנוכחי, כל אדם המסוגל לשאת נשק צריך להיות ממש צמוד אליו שכן אין לדעת מתי יאלץ להשתמש בו. מאז רכשתי גם אני נשק ונושאו עמי ועובר כל בוקר אתו בשער האוניברסיטה.

לעיתים קרובות היינו הולכים לאכל יחד במנזה. לשוקה היתה חולשה למאכלי חצילים מהם השחדל לאכול כמה שיותר. התבלין האהוב עליו היה טבסקו שהביא מהנסיעה לארה"ב אחרי המלחמה. בסוף הארוחה, כשהצלחת היתה ריקה, היה נשען אחרנית ואומר: "אה, עכשיו הייתי מעשן איזו סיגרית טובה ... אם הייתי מעשן ..."

באחת הארוחות נפגשנו עם סטודנט בעל דעות שמאליות ויוניות די קיצוניות שאמר כי אין הוא מאמין בזכותינו לדכא עם אחר ואין הוא רוצה להיות שותף לכך. כמוכן שהיה לו ויכוח ערני ביותר עם שוקה שהסתיים בכך שהוא אמר - "לך, שוקה, יש זכות לדבר ולהחזיק בדעות נציות כי אתה טורח ומגשים בעצמך את דעותיך בשרות המילואים הארוך ובעצם - בלתי פוסק; בניגוד לאותם נצים המשאירים את ההגשמה לאחרים ובעצמם אינם נוקפים אצבע".

שוקה

מה היה שוקה לשכנים ולידידים שלו:

בודאי לא רק שכך

בודאי לא רק ידיד

הוא היה חיוך שובה לב

הוא היה הברקה אינטלקטואלית

הוא היה שיא של כנות

הוא היה ציוני כנשמתו

יליד הארץ -

- שהכין את יהודי הגולה

- את צרכי מולדתו בשלום ובמלחמה

הגדוד הוציא אותו מלימודיו, משכניו,

מידידיו במושב

כלכינו ובמחשבותנו שוקה יסאר אתנו

הקיצ תם

החרף בא

הכאב נשאר, גם הגאווה כך שוקה.

ח ל י

על שוקה

שנה. מושג של זמן. כך וכך חודשים. כך וכך ימים...
שנה לשוקה - ועולות תמונות. לא הרבה. קטעים.
בזמן הקצר יחסית שאנו נמצאים בכפר, נמצא שוקה בצבא, בלימודים, שוב
בצבא ובכל זאת - אי-פה, אי-שם - קטעי תמונות...

דמות גבוהה, שקטה, רצינית. וחיוך שמבליח פתאום. ביישני. כמעט
מצטנע. איש שאינו מספר הרבה - אבל מספרים עליו -
בהערכה, במילים שגזורות ממילון הערכים - יושר, מסירות, גבורה, עז
רוח ...

ודמות אחרת - עם הילדות. עם נעמה אחותו, ויעל שלי, ושאר הילדות הקטנות
המשתוללות עם שוקה הרציני הזה. והוא כמו איש אחר, כמו ילד, בלי שום
הסתייגויות "מלמעלה" בלי ריחוק של "גדולים" - עושה להן "אווירון", צוחק
אתן. אחד גדול - בלי מרכאות. וכבר הראש נדחק הצדה כדי לעשות טוב
לילדות, שלא לזלזל, שלא לחת להן הרגשה של טרדניות. הן זוכרות זאת -
אחרי הרבה ימים ...

ועוד תמונה - במדים. גבוה משכמו ומעלה. נכנס לאולם בעצומה של מסיבה
ורעש תזמורת. עומד שותק בצד. מתבונן. ובאותה פינה בה הוא עומד - יש
נוכחות שאי אפשר להתעלם ממנה.

וחמונה נוספת, נבית - באמצע שיחה על נושא צבאי. מתלהב, מסביר, מנתח
בדייקנות, במודעות, בכחון כה רב ובפשטות, שאפילו מי שרחוק כמוני
מאסטרטגיה של השריון - מתחיל להבין.

תמונות כאלה, מקוטעות, אני זוכרת.
זוכרת את הגאווה-לאחר מלחמת יום הכפורים. לדעת שיש שוקה שכזה בעל אות
המופת והוא בן הכפר שלנו, וצנוע מכדי לפרסם ברבים ...

ואחר כך כשבאה הידיעה כי איננו. התדהמה. חוסר האמון - איש שעבר כה
הרבה סכנות ...
קשה לקלוט ...

ואחר כך בבית, בשבעה. נעמה שמדברת על שוקה אחי - והדמעות חונקות
וחיה ואורי והבנים - זקופי קומה. חזקים.
לרגע נדמה שגם שוקה אתם. שאי-אפשר אחרת ...
וחלפה שנה. ושוקה איננו ...

בשעת בקר מוקדמת אי-שם בסיני עוצר לידי מפקד בכיר, אחר מאותם אנשים, אשר לרוב אינם זוכה לראותם סתם כך. ארשת הרצינות שעל פניו מדאיגה כפליים ואני מיחל שלא אלי יפנה. התדהמה גוברת כשהוא קורא לי בשמי, לשיחה בארבע עיניים. כולם סביב רציניים להחריד - משהוא איננו כשורה.

"היתה תאונה ביציאה מתיחידה", הוא פולט. הרופא שבי נכנס להילוך גבוה. אבל למה הוא לא מפרט? למה הוא עצור כל-כך?

"אני לא יודע איך לומר את זה - אבל שוקח ... הלך? לאן? על מה הוא מדבר?"

"אני מתאר לעצמי שאתה מעוניין לנסוע לאורות".

ואז זה חודר, בכת-אחת, כמכת אבן בראש. אני נשען לאחור, על הג'יפ ובהרף עין עוברות לנגדי תמונות חיות, רגעים, אשר מזמן חלפו ועברו כלא היו.

אורות לפני חמש עשרה ועשרים שנה. חבורת ילדים שקועה בלוחמת עגבניות רקובות, אך גם "א-א", בסככת המיון. המנהיג, ללא ספק - שוקח.

לילה - והחכרה עסוקים בסחיבת שזיפים מעציו של ליפסון - המוביל - שוקח. החבורה חוזרת ממכוואות - רכובה על גבי הטרנשה של אברהם לוי - בשירה אדירה, וקולו העמוק של שוקח בוקע כשופר. ערב שישי באחד הכתים. איך אפשר שלא להתפעק מצחוק? שוקח - בקטע "מחבורה שכזאת".

והוא חוזר מחו"ל - עם מבטא ינקי ואקדח מטקסס - אך אותו שוקח. ואז הוא עוזב אותנו ועובר לראלי - לחיפה, אך חוזר בשבתות עם חויות וסיפורים למכביר.

ומסתיימת שנה הי"ב בבית הספר ואנחנו נפרדים - איש לדרכו. הוא כצבא ואחר-כך בלימודים ואני בחו"ל, בלימודים ואחר-כך בצבא. ושם בסיני - יום סופה נורא. אי-אפשר להוציא את הראש החוצה. נושמים ואוכלים חול.

לפתע נפתח הדלת וקול מוכר מאד נשמע - "מה נשמע דוקי?". "לעזאזל - מנין אתה מגיע הנה"? פגישה לאחר שבע שנים וכאילו רק אתמול. יושבים אז על כוס קפה - בקר ארוך, מלא צ'יזבאטים וחיות. הנה הוא מסיים קורס מפקדי גרוד - אך עדיין אותו שוקח. הצבא לוחץ עליו לחזור ולקחת פיקוד - אך עמוק בפנים הוא בעצם רוצה לחזור. הוא פשוט קרוץ מחומר שכזה. שקט ושלו, בוטח וסמכותי. מפקד טבעי ועם זאת, ידיד של כולם, חבר של כולם.

כשנפרדנו אותו יום - אמרתי - "עוד נחראה בסיני!"

זה לא לקח הרבה והוא חזר - כמפקד. פופולארי ומצליח וסימפטי - כתמיד.
 כלילה האחרון - הופיע ביחידה לביקור - "אני מחפש את החברה מהגרוד הישן
 שלי; החברה מהמלחמה, הם באזור".

כשנפרדנו - הוא נראה היה עייף ורצוצ, אך לא ויחר על הרעיון להפגיע,
 עוד באותו לילה, את החברים לקרב.
 הם צהלו לראות אותו; - אך השמחה נשלה, שעות אחדות לאחור-מכך, כעצבות איומה.

אמר מי שאמר: אשויך ארצי כי אלו בניך.

ישי שטרולייכט

